

જરથોશ્તી દીનની જરથોશ્તીઓની :

બી શે

અમુકે જસને રૂએ અદુરમઝદ મ'દલીની એક

રોજ ૮ થો માહ ૧ લો સને ૧૨૭૧ તે ૬

ફરામજ કાવસજી ઇનસ્તીહુદમાં

શમ્સ-ઉલ-ઉલમા હસ્તુર દારાજ પેશોતન સંજના,

બી. એ. એ કરેલું લાપાણુ.

દુનિયા નવિમાન પ્રાપ્ત

મર્યાદાની અંતર

पुस्तक विभागीय संशोधन
समिती
पुस्तक संशोधन संस्थान

२१९४

पुस्तक सं. ४२

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૭૪

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ : જરથોસ્ત્રી દિ નબી ખાસ
ગાંધી જરથોસ્ત્રીની ગુપ્ત

તિથય

૧૯૨૭

પા ૮ ૪૪૪:૪૨

“જરથોશ્ટી દીનની પનાહી માટે જરથોશ્ટીઓની મુખ્ય ફરજો” વીશે

શમ્સ-ઉલ-ઉલમા દસ્તુર દારાબ પેશોતન સંજના,
બી. એ. એ કરેલું લાપણું.

શમ્સ-ઉલ-ઉલમા દસ્તુર દારાબ પેશોતન સંજના, બી. એ. એ રતીવાર તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૨ ના દીવસે ધોખીતલાય તરફની પ્રસમથ કાયસથ ઈન્ટીટ્યુટના કુશદે હોવામા જરથોશ્ટી બાનુઓ અને અહરથોની એક મોટી મીજલસ સામુખ બઝમે જશને રહે અહુરમઝદ મંડળી તરફથી “જરથોશ્ટી દીનની પનાહી માટે જરથોશ્ટીઓની મુખ્ય ફરજો” એ વીશય ઉપર એક બાપણુ આપ્યું હતું. જે વેળા મી. ખરશેદજી રસ્તમથ કામાજીની દરખાસ્તથી શેઠ જમશેદજી ખરશેદજી જમશેદજી જીજીભાઈ સરનશીનની ખુરશીએ બીરાજ્યા હતા.

સરનશીન મી. જમશેદજી ખરશેદજીએ શરઆતમાં જણાવ્યું કે, બાનુઓ અને અહરથો, આ મીજલસની ખુરશી મારે લેવી, એ દરખાસ્ત તથા એ એકમતે બકાલ રાખી મને જે માન આપ્યું છે, તે માટે હું તમો બાનુઓ તથા અહરથોનો મોટો ઉપકાર માનુ છું, પણ એ માન માના કરતાં કોઈ લાયક અને અનુભવી અહરથને આપવામા આવતે તો હું વધુ ખુશ થતે. આજ કાલ ન્યારે ધર્મની કેળવણી આપણી કોમમાં સરવેનું વધુ અને વધુ ધ્યાન જેથી રહી છે, તેવે સમયે આપણા પત્રીત્ર અને ઉત્તમ ધર્મની કેમ અને કેવી રીતે પહોંચ કરવી તે બાબેના આપણા માનવંત દસ્તુર શમ્સ-ઉલ-ઉલમા દારાબજી તરફના એક દસ્તુર તરીકેના લાખા અનુભવથી જેવેલા વીચારો જે પુખ્ત, મધ્યમસરના અને અમલમાં મુખી લોકો એક દિવાન એકઠા, તેના વીચારો આજ રોજ સાંભળેલા જેટલા સારા અને જેટલા અસરગ્રામીત થઈ પડશે. દસ્તુરજી સાહેબ દારાબજી એક જેટલા એક અમલ અમલાસી લાખલ, એક લાપણુ કરતાં લેખે, અને એક એક અમલ અમલાસી પુરવાં જણાવીતા છે, અને આપણી કોમના એક દસ્તુર તરીકે

ઐટલા તો રોકાયેલ, જાણીતા અને માનીતા છે કે એવજ સાહેબની તમે માથે ઝાળખાણ કરાવવાની હું કશી પગ નર જોતો નથી. આટલું બોલ્યા પછી હું તમારી, તમારા ભાણે કૃતીની અને તેવજે લીધેલા ઉપયોગી વીધયની વચે વધુવાર હોમો રહેવા માંગતો નથી. માટે દસ્તુરજી દારાખજને તેવજનો વીધય રજી કરવાની હવે હું અરજ કરું છું.

શમ્સ-હલ-હલમા દસ્તુર દારાખ ખોતાનો વીધય રજી કરનાં બોલ્યા કે સરનશીન સાહેબ, હમનીન બાનુઆ અને નેદરથો, જે ભલી મજદયસ્તી દીન તમે હાલ પાળો છો, તે વાજે તમાને યાદ આપવાની જરૂર નથી કે “ વખ્શવરે વખ્શવરાન ” (એટલે પેગમ મંગેના પેગમખર) અશો જરગેજને ગેતીની દુનયામા પાદ દાદાર અહુરમઝદ તરફથી તેને મજેલી ખુલંદ બખ્શેશ તરીકે, તરેહવાર પ્રકારની જોડેમન અને રજા ખેચીને, આપતો ખમીને તથા મુજકેલીઆ માને લડીને. દનગે વરમ આગમજ ખોતાના હમશરીક ચેલાઓ મેદયોમા, પ્રશોસ્તર, જમારપ અને અસ્મ ખનવન્ત વગેરેની મદદથી, ખલકને જનહેર કીધી હતી, અને જ દીનને માટે સપન્દયાર, જરીર, ગુન્તહમ અને પ્રશીદવર્દ જેવા જેવા પેદેલવાનો સાથે ગુશતારપ જેવા પાદશાહ અને હુતોગી જેવી પરેહજગાર રાખીએ જનદેશની કીધી હતી; તે ભલી દીનના તમે બખાતવર વાગસા છો આપણી એ મતી જર થોસ્તી દીનની પનાહી અને પાશઆની કરવા અશો અહુરમઝદે તમાને આએ જમાનામાં સરજ્યા છે. ભલી મજદયસ્તી દીનની જગવાળી માટે ઘણા પદશાહોએ પ્રુષકળ જોડેમન ખેચેરી તવારીખમા નોંધાયલી છે ગુશતારપ પાદશાહ ભલી જરથોસ્તી દીનની બાણુ અને ટેકા જેવો હતો. પ્રવરદીન યસ્તમાં તે માટે એ પાદશાહની તારીખમા ધનું લખાયતું છે. પ્રકત એ બામેનો પ્રવરદીન યસ્તના અવરતાનો હલ મો પ્રકરો હું અને રજી કરું છું. —

યે હુ / પા વીન્ચ અપાઈ રવો યએપ;
યો દુજ પહર્વન્ચ અપાઈ રવો વીવએધ;
યો બાઝુશ્ચ ઉપસ્તય વીમત
અધિહાઓ દએનયાઓ,
યત આહુરેઈશ ઝરથુશત્રોઈશ.

અર્થ—જે (ગુશતારપ પાદશાહે) બદીને દુર કરી અપોહને માટે (એટલે જરથોસ્તી દીનને માટે) ખુલો માર્ગ શોધી કાઢ્યો હતો, અને

(પોતાની પ્રજાને) તે દેખાડ્યો હતો, જે પાઞ્ચાક આ હોરમજદી જરથોસ્તી દીનની આજુ અને પનાહ તરીકે (મદદગાર) થયો હતો. *

ગુપ્તારપની પછી સીકંદર અને કેયાની પાદશાહ દ્વારા વગ્ધેની ધરાનીઓની લડાઈના હીગામમાં આપણાં પત્રીત્ર પુત્રાકેના નાશ થયો હતો, જે પછી આપણી દીનની અચેલી કેતાઓ પાછી એકઠી કરવામાં આવી હતી. મજકુર લડાઈ પછી વરકેશ, અરંદેશર પાપકાન, ગાપુર અરંદશીર, ગાપુર હોરમજદ, પ્રાઓ ક્રોઆદ, અને નોશેગવાન આદલ જેવા શેહેનશાહોએ તનસર, વીરાઈ, આદરવાઈ મહરપંદ, અર્ધગ, ગોગોશરપ, સોશાન, મેદ્યોમાહ, નીશાહપુર, પરીક, કુમ્પતનપુજદ, ગેરન, વગેરે ધણાક ખર્ચ કામેલ અને લાયક દસ્તુરન દસ્તુરોની મદદથી અગત્યનાં સંમદ એકઠા કરી તેનો પેહેલવીમાં તરજુમો કરાવી આપણી દીનને પાછી સચવન કીધી હતી. એ તરજુમો પાછળથી આપણા દસ્તુર મોમેદાને ધણા મદદગાર થઈ પડ્યો હતો ઉપલા પેહેલવી તરજુમા અને ગરેઠ અપથી હીદુગ્યાનમાં દસ્તુર નેરયોસંગ ધવલે સંમદતમાં અને તેવણની પછી કેટલાક દસ્તુરોએ શરસી તથા ગુજરાતીમાં પાઞ્ચ અબગતાનો તરજુમો કીધો હતો. હાલના જમાનામાં એ પેહેલવી, સંસ્કૃત, શરસી અને ગુજરાતી તરજુમાઓની મદદ ઉપરાંત જબાનશનાસીની મદદથી આપણે તરજુમો કરવાના બાબમાં વધુ સારાં સાધણા ધરાવ્યે છીએ; તેજ પ્રમણે અવરતાનો તરજુમો કરવાનાં કામમાં એ સધલા સધણા કામે લગાડી હરેક રીતે મદદ કરી શકે તેવા યહ-યો હાલના જમાનામાં આપણા વચ્ચે હયાત છે; એ ખુશી થવા ભોગ બીતા છે તમારે યાદ રાખવું જોઈએ છે કે બહી જરથેસ્તી દીન જેવા પાક દાદારના નેક તરીકાની જાળવણી માટે તમારા અગ્રણી જરથોસ્તી ન્યાયાનોએ પોતાનો ધરાન રવદેશ, ત્યાની પોતાની માલ મીલકત અને ખજાનો, ખેશઆરનાઓ સર્વે તથાને આ હીદની સર જમીન ઉપર આસરે લીધો હતો. તે માટે મર દીનના મારા જરથોસ્તી હમદીનો આ જમાનાના બાગયશાળી માલેમો તમો છે માટે એ વાત ધ્યાનમાં રાખી આપણી બધી દીનની પનાહી અને જાળવણી જેમ આપણા ન્યાયાનોએ કીધી હતી,

* એરવદ કાવસજ કાગા આઝ્મ ફકરામાં “ દ્રુજ ” ને “ દ્રુય ” વાચી તેનો અર્થ “ ભાલો ” કરે છે, હીયાં ભાવા જેવા હથયારની મદદથી ગુપ્તારપ પાદશાહે જરથોસ્તી દીનનો ફેલાવો જીતર જીલમથી કીધો એવો અર્થ મને ખાંધે જોઈતો તેમજ અક્ષર પશ્ચંદ લાગતો નથી; કારણકે જરથોસ્તી દીન ફેલાવવામાં તેની અશીર્વા અને સચ્ચાઈનાં પાયાજ બસ હતો. પ્રોફેસર હારમેન્ટેટનો એ ફકરાનો તરજુમો મને ફરત લાગ છે.

લેવીજી જનકેશાનીથી એ દીનની પાસાની હરેક પ્રકારે તન, મન અને ધનથી કરવાની તમારી પ્રરજ છે. હર રોજ કુસ્તી કરતી વખતે જરથોસ્તી તરીકેનો એકરાર કરતાં માઝદયસ્તી દીનને લગતો તમારો એવો એતેકાદ “ જસ મે અવંધહે મઝદ, મઝદયસ્તો અહી, ” ભણતાં આપણે નીચે મુજબ બહેર કર્યે છીએ:—

અવસ્થા—આરતુયે દએનાંમ વંધઉદીમ માઝદયસનીમ ફસપાયો એબ્રાંમ નીધા—સ્તઘિધેમ ખએત્વદયાંમ અપત્નોનીમ. યા હાપ્રતિનાંમયા ખુખ્યેધન્તિ નાંમયા મઝિસ્તાયા વહિસ્તાયા અએસ્તાયાઃ, યા આહુર્શિશ ઝરથુશત્રિશ.

અર્થ : ભલી માઝદયસ્તી દીનને હું વખાણુનારો છું, જે શક યા મતફેરને દુર કરનારી, સુનેહ સંપન્ન જાળવનારી, હોરમઝદ તરફ જાન દેશાની કરાવનારી અને સાચી દીન છે. હમણા જેટલી દીનો હૈયાત છે, અને જે જે હવે પછી હૈયાતીમાં આવશે, તેઓમાં સર્વથી ખુશંદ, સર્વથી નેક અને સર્વથી પવીત્ર જે દીન તે હોરમઝદની (માઝદયસ્તી) જરથોસ્તી દીન છે.

હમદીન જરથોસ્તીઓ ‘ એ પ્રમાણે દર રોજ કુસ્તી કરતાં તમે એકરાર કરો છોકે જે દીન તમે પાળો છો તે દીન શકમંદીને દુર કરનારી છે. હાલના જમાનામાં આ સખુનો તમારે જરથોસ્તી તરીકે ખુમ યાદ રાખવા જોઈએ છે. એ ઉપરથી આપણી પ્રરજ એવી છે કે અવરતાનો ખુલાસો આપણા જરથોસ્તી વીધાર્થીઓ તરફથી એવો થવો જોઈએ છે કે જેથી દીનના કલામે સમજવામાં કોઈ રીતની શકમંદી આપણને નહીં રહે ; એટલુંજ નહીં પણ પરકામવાલાઓની હરેક તરેહની શકમંદી દુર કરવાને આપણે શક્તિવાન થઈએ. વળી સલાહ સંપન્નનો તરીકો જાલવી, મતભેદ બાજુએ મુકી, દસ્તુરો, અધોરનાનો, અને ભલી દીનના ખાસો આમ જરથોસ્તીઓએ એક દીસીથી એ દીનની જાળવણીનાં કાંમમાં સામેલ થવાની આપણી બીજી પ્રરજ છે. એવી દીનને તમે જે જનકેશાનીથી માનો, તો ખોદા નજદીક પેહોંચવાનો સરસમાં સરસ તરીકો તમોને તે જણાશે. વળી કુદરતના કાયદા અને મહાશાની અશો હોરમઝદની સર્વ શક્તિ સમજવા માટેનું ઉત્તમમાં ઉત્તમ સાધન આપણી ભલી જરથોસ્તી દીન છે. જે ઉપરથી ઉપલા અવસ્થાના પ્રકારમાં માઝદયસ્તી જરથોસ્તી દીનને સહયો ભલી, સહયો ખુશંદ અને સહયો ખાલેસ તરીકાની કહેલી છે. જે સાચ્યા એતેકાદને હમરો વરસ થયાં પક્ષથી મના જુદાંદીન વિધવાનેખી આવું માન આપતા આવ્યા છે અને આપણી દીનને દુન્યાનાં જુદાં જુદાં ધર્મોના યાયા તરીકે મણુતા આવ્યા છે. જરથોસ્તી દીનની

આવી બુદ્ધિ મોતેબરીને સારૂ અથો હોરમઝદની હમેશા આપણે શુકર મુન્બરી કરવી જોઈયે. થોડોજ વખત થયો બાકાર પડેલું એ બાબેનું નીચવું મત કાઢશે મોરીસ પ્રજાએગેવનું છે, જેવલુ એક અમેરીકન વીદવાન છે, અને જેવલુ સધળા પુર્વના ધરમોનો તેમજ ખ્રીસ્તી ધરમનો સારો અભ્યાસ કીધેલો જણાય છે. ઇસવી ૧૮૯૮ મા પ્રગટ થયેલી 'The Zend-Avesta and Eastern Religion', એરે નામની પોતાની ચોપડીના બીજા સપાઈર જરથોસ્ત્રી ધરમ માટે નીચે મુજબ એ વિધવાન લખે છે:—

The highly interesting last debris of an ancient vanquished race and creed have, besides, many more titles to our interest, to our curiosity and our sympathy, viz Their Sacred Books (Zend-Avesta.) Both, people and laws, have much that is strikingly akin to our Western races and Western laws. We are their spiritual descendants. They are our historical ancestors and we are developing a civilization which they have inaugurated. There is cause for glory not for shame of such a genealogy; to say that our Bible has many parallels with the Zend-Avesta.

આવું મત એક ખ્રીસ્તી અંચકારનું છે, જે બોલ્યા બોલેમાં કહે છે કે બાઈબલ તથા બીજા પાછલા ધરમોનો પાયો જરથોસ્ત્રી મહજબ છે. માટે આપણી એવી દીનની પાસબાની કરવા માટે કેટલી બધી જહેમત ખેંચવાની જરૂર છે તે હું તમારીજ મુનસફી ઉપર છોડું છું.

હાલમાં તરેફવાર જાતના મુળ પાયા વગરના ભાષણો એકાદ અવસ્તાના તરજુમાને આધારે જરથોસ્ત્રી ધરમના સંબંધમાં એવા ગ્રંથરથો તરફથી અપાય છે, જેઓને અવસ્તા પેહલવીના મુળાક્ષરો બી આવડતા નથી એવાં ભાષણોને ઉત્તેજલુ મળવું નહીં જોઈએ. આવા સમયે અવસ્તાના કોમતી પવિત્ર પુસ્તકનો એક સત્તાવાર તરજુમો ઘણાક લાયક વિદ્વાનોની સંમતીથી કરાવવા ની જરૂર છે. ખાસ કરીને આધાનો, જેમાં અથો જરથોસ્ત્રના પોતાના પાક કલામો આવેલા છે. અવસ્તાનું પુસ્તક તમારી દીનની કીરતી દુનયામાં વધારવા માટે ધર્મજ મોતેબર છે, એ બીના ઉપર તમારું વીશેષ ધ્યાન ખેંચાવું જોઈએ છે. પાક માયામાં તેમજ બીજા કેટલાક અવસ્તાના કલામોમાં અથો જરથોસ્ત્ર શું કહેવા મગિ છે તે સધળું હજી ખોલ્લી રીને સમજ પડતું નથી. અવસ્તાના ઘણા પ્રકારો માટે તરજુમો કરનારાઓ એકમત નથી. ઘણા

આએ એકજ પ્રકરનો જુદી જુદી રીતે તરજુમો કીધેલો છે. જેમાનો એક દાખલો હું અતરે રજુ કરું છું.

માથાના ૪૪ માં હાના બીજા પ્રકરના નિચે આપેલા ત્રણ જુદા જુદા વિદાનોએ કીધેલા તરજુમામાં મોટો મતફેર માલમ પડે છે. જે સમજાવે કીધે ક્યા તરજુમા પ્રમાણે જરથોસ્તી દીનનું પ્રમાણ મેળવવું તે કામ દીનદારને, ખામ કરીને અવસ્તાના વિદ્યાર્થીઓને ગુચવાડામાં નાખનાર તેમજ શકમંદી ઉપજાવનાર થઇ પડે છે,

(૧) ડાકતર મીદસનો તરજુમો.

How that best world's chief Lord serving to honour,
Pleasing to serve Him who this requireth
For through the Right he holds ruin from all men,
Guardian in Spirit, for both worlds, friend!

(૨) ડાકતર રખીગલનો તરજુમો.

How is the beginning of the best place (Paradise),
How is it to profit (him) who desires after both?
For Thou art through purity-the Holy over the wicked-
The Ruler over all, the Heavenly, the Friend for both
worlds, Mazda!

(૩) એરવદ કા. એ. કાંગાનો તરજુમો.

સહથી સરસ જીવંતીનું મુલ કેમ (અથવા સાથી) (છે)? જે કાંઈ આએ બેહુ (દુન્યાં) ને કમુલ રાખે તેને કેવી રીતે શાએદો હાંસેલ થાએ? અએ મીનો હોરમજદ! ખચ્ચીત તું પોને રાસ્તીથી આખાદી કરનાર (તથા) હમો સખળાઓથી ખરાબી દુર કરનાર તથા બેહુ દુન્યામાં દોસ્ત (છે.)

આટલો બધો મતફેર દેખાડનારો એકજ અવસ્તાના પ્રકરનો જુદા જુદા અભ્યાસીઓએ કીધેલો તરજુમો જરથોસ્તી દીનની બાબદો વિશે કેવો ગુચવાડો તેના મનમાં ઉત્પન્ન કરી એક અભ્યાસીને શકમંદ કરે એ આપણને વિચારવાનું છે. આવા મુશ્કેલ પ્રકરનો સંખ્યા બંધ છે જેને ગુચવાડો દુર કરવાનો સેહલ ધલાજ એજ છે કે આવા મતફેર તરજુમા એકઠા કરી, માને અવસ્તાના જુદા જુદા ભાષાણુતર કર્તાઓને ભેગા કરી તેઓના સામાન્ય એકમતથી જરથોસ્તી દીનદારી, એકીનદારી, અને માઝદયસ્તી દીનના જોડેશની રાશનીનો પ્રકાશ જગવાઈ રહે એવો અવસ્તાનો શુદ્ધ તરજુમો કરાવવો. જે કામ આપણી જરથોસ્તી અનજ્ઞમનની હાથની એક આજન પ્રજ્ઞ સમાન છે. સાસાન્યન પાઠસાહો અરદશીર પાપકાન, સાપુર અરદશીર, તથા નેશિરવાન આદેલ વીમરના વખતમાં અવસ્તાનો તર-

જીમો જેમ કરાવવામાં આવ્યો હતો, તેવાજ કાઠિયો ધારણ ઉપર આપણે હમણા કરાવવાની કોશિશ કરવી ધટારત છે. જે સધલા અવસ્તાનો તુરત વેલા તરજીમો નહીં બની શકે તો ખાસ કરીને પાંચ ગાથાનો શુદ્ધ તરજીમો થવો જોઈએ. [એ રિપે અમારી સોચના એવી છે કે ગાથાનો તેમજ બીજા અવસ્તાના મુશકેલ પ્રકારોનો, અથવા જે પ્રકારોમાં તરજીમો કરનારાઓમાં મતફેર હોય તેવાં લખાણોનો, વિદ્વાનોની એક નહાની મંડલી જરૂરથી અનનુમતે નેમી, તે મંડલી પાસે એકમતે સત્તાવાર તરજીમો ગુજરાતી તેમજ ઇંગ્રેજી ભાષાઓમાં કરાવવો. એવી મંડલીમાં શામેલ થવાનું સૂત્ર નામ સુચવું છું, જેમાં ચાર જરૂરથી ધર્મ ગુરુઓ અને ત્રણ ધર્મીયન એકલમાને વાજબી રીતે હું મુકી શકું:- જેવા કે રામસુબલેખા દરતુર સાહેબ હોશંગજી, એરવદ સાહેબો શહરવારજી ભર્યા, તલમુરસ અંકલેસરીઆ અને કાવસજી કાંગા, તથા ડાકટરો યુસ્તી, મીસ્, અને ગેહ્તનર. ખરું છે કે યુરોપના વિદ્વાનોને અતરે બોલાવવાથી મોટા ખર્ચમાં કદાચ ઉતરવું પડે, તો તેમ ન કરતાં મુશ્કેલ અવસ્તાના ભાગોનો પેહલાં આપણા જરૂરથી વિદ્વાનોએ (આગલા તરજીમો આરીજીથી તપસી) એકમતે જોડે અને તેજો તરજીમો મુકરર કરવો, અને જેને ભાગોમાં એકો મતફેર થાય તે માટે પત્રોની મારફતે યુરોપના વિદ્વાનોનું મત પૂછાવી તે અવસ્તાના ભાગોનો તરજીમો સરતશીન દરતુરજીના મત સાથે વધુ મતે ચોક્કસ કરવો. અને પુરતી ઉમેદ છે કે એકમેક સાથે છુટથી તકરાર કરવા પછી મતફેર થતા વિદ્વાનો પોતાની ભૂત જાણી અવસ્તાના તરજીમોમાં એક મત થયા વીના રહેશે નહીં. અને જેમ ઇંગ્લાંડના રાજ્ય જેમ્સ પેહલાના વખતમાં બાઈબલનો એક સત્તાવાર તરજીમો સુડાલીશ વિદ્વાનો પાસે કરાવવામાં આવ્યો હતો, તે વખતે રાજ્ય તરફથી ઠરાવેલા કાયદા મુજબ તે તરજીમો સધલા વિદ્વાનો એકમતે રજૂ કરી ગયા હતા, તેમ જરૂરથી અનનુમત તરફથી ઉપલી મંડલીના સંબંધમાં તેવાજ કાયદાઓ મુકરર કરવાથી પાક અવસ્તાનો હાલના જમાનાની જરૂરયાતને અનુસરે તરજીમો સેહલાઈથી ઉપર સુચવેલી મંડલી પાસે બેશક કરાવી શકાશે. આ કામમાં નામના દસ્તુર મોમેદો કે જનુની અબ્યાગીઓની જરૂર નથી, સમજ કે એવા જનુની અને હીલોઓ આવાં લલાં આરંગમાં કદાચ એકમત નહીં થાય એવો ભય રહે છે. પણ દાહ્યા વિદ્વાનો એક સાઈં પરિણામ નીપજવવા ખાતર ખાલેસ દીલથી પુરતી જુરતેજીય છીધા પછી એકમત અને એક વિચારથી કામ લેશે એવી મારી ખાતરી છે.] ડાકટર ગેહ્તનર જે ખરેખરી યુનીવરસીટીનો વેદ અને સંસ્કૃત સાહીબનો વીદ્વાન પ્રેમી સર છે, અને જે અવસ્તાની નવી આવૃત્તિના કાંતો તરીકે આપણને ધણી બહુલિતો છે, તેનું મત અવસ્તાના તરજીમોનાં સંબંધમાં ધણું ધ્યાન આપવા જેમ છે. એ વિદ્વાનના મત પ્રમાણે જે અવસ્થા એ અવસ્તાનો તરજીમો કરવાનું કામ માથે લે તેણે તે આમંબજ સંસ્કૃત, અવસ્થા-

પ્રદર્શી, શરસી, તથા સેમીટીક ભાષાઓનું જ્ઞાન પુરતું સંપાદન કરવું જોઈએ છે. જે એક અવસ્થાના અભ્યાસીના એમ બનવું અશક્ય હોય તો તેણે એકલાએ અવસ્થાના તરબુતો કરેલા સત્યાવાર સેવાઈ શકે નહીં:—

“In order to show, however, that the Iranian often took its own separate path in the evolution of meanings of (Avesta) words, and that quite the opposite of the Sanskrit, and that all etymology or comparison with Sanskrit must give way before clear facts or testimonies in the Iranian field, I do not require to bring anew into the field the examples often quoted of *danghu-dasyu*, *daēra-leva*. The Avesta *mairya* has been attempted to be etymologically explained as ‘destructive,’ ‘fatal’ or ‘worthy of death.’ Formally it is equal to Skr. *mārya* ‘a young man.’ Its corresponding Pahlavi in which *mar* signifies ‘rogue,’ ‘blackguard,’ decides the point.

“The different development of idea in the two languages can be made clear *a posteriori*. Skr. *mārya* is ‘a young man’ in the good sense with a touch of the erotic ‘the fellow or lover;’ Aw. *mairya*, on the other hand, is ‘the young lad,’ in the bad sense ‘the knave.’ Avesta research must always take account of such Iranian peculiarities. Where Sanskrit and the later Iranian languages come in collision with each other the Iranian must decide, as in the case of Skr. *arusha*, Aw. *aurusha*, where the Pahlavi *arus*, Paz. *alos* show that *aurusha* means ‘white,’ not ‘reddish,’ as the Skr. *arusha* signifies.

“It will perhaps be difficult for any single interpreter to satisfy all the conditions above specified. Pahlavi assumes a complete acquaintance with modern Persian and a knowledge of the Semitic tongues. Avesta philology sits as it were between two stools. The coming Soshyos, who will really explain the whole Avesta to us, must unite in himself all these requirements....”

આ ઉપરથી તમે સાહેબો જોશો કે ને અવસ્તા અને સંજ્ઞાનો પંક્તિ છે, તે પણ કહેવાની હિમત કરતો નથી કે સત્તાવાર તરજુમો કરવા તે એકલો શક્તી વાન કહેવડ શકાય. માટે સામાન્યન પાદશાહેને પગલે આવી, તેઓએ પાતાના કેળવાયલા જમાનામાં મળી શકતાં સાધનો મેળવી જેમ અવસ્તાનો તરજુમો વીસથી વધુ કાબેલ દસ્તુરે પાસે કરાવયો હતો, તેમ હાલના જમાનાની કેળવણીનો કાલ લઇ, સુધરેલાં ઇંગ્રેજ રાજ્યના છુટાપણના વખતમાં આપણે અવસ્તાનો બને તેટલો સરસ તરજુમો કરાવવાની કાવક ઠક ચુકવી નહીં જોઇએ. આસરે ચાર સદી આગમ્ય બાઇબલની હાલત જેવી હતી, તેવીજ અવસ્તાની હાલત હમણા છે. ચાર સદી અગાઉ ૫૬૮ ગ્રીક અને લેટીનમાં અસલ હીબ્રુ બાઇબલનો તરજુમો થયેલો હતો. માત્ર ઈસ્વી ૧૬મી સદીમાં હીબ્રુ અને ગ્રીક ઉપરથી ટીડેલે બાઈબલનો પેહલો ઇંગ્રેજ તરજુમો કીધો હતો. તે પછી ધણાઓએ તેનો તરજુમો કરવો આજુ રાખ્યો હતો. પણ બાઇબલનો ને સત્તાવાર ગણાતો ઇંગ્રેજ તરજુમો તમે હાલ જુવો છો તે ૧૬૧૧માં થયો હતો. તે તરજુમો કોઈ એકાદ ખ્રીસ્તી ધરમ ગુરૂએ કીધેલો નથી. ઑક્સફર્ડ અને કેમબ્રીડજના ધણા વીદ્વાનોને તે તરજુમો કરવા રોકવામાં આવ્યા હતા. “જેન સાર્કલોપીડયા બ્રિટેનીકા” પ્રમાણે ૪૭ વીદવાનોને એ ઇંગ્રેજ તરજુમો એકમતે પુરે કરવાને પાંચ વર્ષ લાગ્યાં હતાં ; ને તરજુમો આજ સુધી ખ્રીસ્તી ધર્મસ્થાનોમાં સત્તાવાર ગણાતો રહ્યો છે, * અને ને દરેક દેવળમાં વાપરવાનો ખ્રીસ્તી ધરમગુરૂઓને ખ્રીટીશ રાજ્ય તરફનો ખાસ હુકમ છે.

* ઇ. સ. ૧૬૧૧માં, ઇંગ્લાંડના રાજા જેમ્સ પેહલાના વખતમાં, બાઇબલનો હાલનો ઇંગ્રેજ તરજુમો સુધારા અને વધારા સાથે પ્રમટ કરવામાં આવ્યો હતો. ને માટે એ રાજા તરફથી એક યોજના ધડ્યામાં આવી હતી, ને વિશે જેનસાર્કલોપીડયા બ્રિટેનીકામાં નિચે મુજબ જણાવે છે કે:—

“James wished that some special pains shou'd be taken in that behalf for one uniform translation (of the Bible) and this to be done by the best learned in both universities (Oxford & Cambridge); after that to be revised by the bishops and the learned men of the church, from them to be presented to the Privy Council; and lastly to be ratified by the royal authority. And so this whole church to be bound upon it, and none other.” [In this work 47 bishops, clergymen and learned laymen were employed, those who were familiar with Hebrew, Chaldee, Syriac, Greek, Latin and ten other languages. It took them full five years to finish it. Two of the rules laid down were] (4)

આ ઉપરથી હાલના જરથોસ્તીઓએ જે ધરો શિખવાનો છે તે એ છે કે ઉત્તમ જરથોસ્તી મહાજન જે વિશે પરક્રમના વીદવાનો બી કબુલ કરે છે કે તે ગેતીની માઝદયની દીનોનો પાયો છે તેની જાળવણી વધારે અઘતાં ધોરણ ઉપર નહીં બની શકે તો, આપણી ઉપર રાજ કરતી, ઇમેજી ક્રમના ધોરણ ઉપર, કરવાની આપણી પ્રજા છે. હમના યુરોપમાં અવરતા ભાષાનો અભયાસ વધી ગયો છે. ત્યાંના ત્રણ વિદવાનોએ અવસ્તાનો સંપૂર્ણ તરજુમો બ્યારે બાહાર પાડ્યો છે, ત્યારે આપણા જરથોસ્તી હયાત વિદવાનોમાં એકલા એરવદ કાવસજી એદમજી કીંગાને અવસ્તાનો તરજુમો બાહાર પાડવાને જોઈતી મદદ અને સંજોગો હાથ લાગ્યા છે, જે દલગીરી ભરેલું છે. -જે અવસ્તાના તરજુમાઓ હમના સુધીમાં બાહાર પડ્યા છે તે ખોટા છે એમ હું કહેવા માંગતો નથી. દરેક તરજુમો કર્તાએ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અવસ્તાના તરજુમો આલમને રજુ કરેલો છે. એકમાં એક ખુબી છે, તો બીજામાં બીજી ખુબી છે. પણ મારું આધીન મત એવું છે કે એ સધલી જુદી જુદી ખુબીઓ એકજ સત્તાવાર અને જરથોસ્તી દીનની કીર્તી વધુ પ્રકાશીત કરે એવા તરજુમામાં એકઠી થવી જોઈએ છે. યુરોપના વિદવાનોમાં પ્રોફેસરો હાઉ, સ્પીગલ, વેરતરગાર્ડ, ગેલતર, યુસ્તી, ડારમેસ્ટેટ, મીલ્સ, ગાઇગર, નેક્સન અને ફીરતોપર બારથોલોમી દરેકે અવસ્તાનો તરજુમો કરવાની એકલે હાથે ધણી વખાણવા લાયક કાશેશ કીધેલી છે જેઓની એ કાશેશ અવસ્તાનો સત્તાવાર તરજુમો કરાવવામાં આપણી અનનુમનને ધણી મદદગાર થઈ પડે એમ છે. તે સાથે આ જમાનામાં આપણામાં અવસ્તા, સંસ્કૃત, ચેહેલવી વીગેરે ભાષાઓનું જ્ઞાન ધરાવનારા જરથોસ્તી વીદવાનો છે. તેથી એવા સંજોગો માટે દાદારની શુકર ગુન્નરી કરી આ જમાનાએ આપેલી ટક આપણે ખોલવી નહીં જોઈએ એવી જરથોસ્તી અનનુમનને મારી લલામણ છે.

અશો જરથોસ્ત પોતાની દીન સમજાવતાં હંમેશાં સમ્યાઈ, અશોષ અને રાસ્તીને વજગી રહેતો હતો. ગાથાના ૪૪ મા હામાં તે અશો અહુરમઝદને કેવી રીતે સલાહ કરે છે તે જુવો. ગેતી અને મીનોની રચનામાં ખોદાઇ દાનાઇ ખીજાનવાની અને જાહેર કરવાની તેની ધણી સરસ મન શક્તિ અને

“When a word hath divers significations that to be kept which hath been most commonly used by most of the ancient fathers, being agreeable to the propriety of the place and the analogy of the faith. (2) As any one company hath dispatched any book in this manner, they shall send it to the rest, to be considered of seriously and judiciously; for His Majesty is very careful in this point.”

કામેલવત હતી, છટાં ખોદાઈ બસારતની બખસેસ માંગતાં આવ્યા
બોલોથી તે પોતાની અરજ શર કરતો હતો:—

અવસ્થા—તત ધ્વા પેરેસા એરેશ મોઈ વઝોઆ અહુરા !

અર્થ—“ઓ અહુરમજદ ! જે હું પુણું છું તેની ખરી હકીકત તું
મને કહે ! ” એટલે આપણા પેગમબર સાહેબ અહુરમજદને અરજ કરે છે કે
‘ મારા સવાલોનો તું એવી રીતે ખુલાસો કર કે જે હું સારી રીતે સમજી
શકું અને રાસ્તીથી ગેતીની દુન્યાને જાહેર કરી શકું ’.

ખીજું ઇજ્જશનેદા ઉપમા હાના ૬ થા પ્રકારના અવસ્થામાં એવું પ્રમાણ
આવેલું છે કે કોઈ પણ જરથોસ્તી જે જરથોસ્તી દીનનું પ્રમાણ ખીજને
જાહેર કરે તેણે તે પોતે પેહેલા ખરી રીતે શિખવું, સમજવું અને જાણવું
જોઈએ છે. એ ખામેના અવસ્થાના કલામો આ છે:—

અવસ્થા—પથા ઔત કિના ના વા નાઇરી વા વઝેદા હધથીમ

અથા હા વોહુ તત એ એ આ દૂ વેરેઝયોતુયા.

અર્થ—જે કોઈ મર્દ યા બાનુ કોઈ દીનદારીની બાબદ પુરતી
રીતે ખરેખરી જાણતાં હોય, તોજ તેને અથવા તેણીને તે જાહેર કરવા
દેવો અને તે પ્રમાણે ચાલવા દેવો.

એટલે જે કોઈખી જરથોસ્તી મર્દ યા બાનુએ દીનનો પુખ્ત અ-
ભ્યાસ કર્યા વગર દીનને લગતા ભાષણકર્તા યા શિક્ષક તરીકે પોતે દોળ
ધાલવું સમજવર નથી. દરેક જરથોસ્તીએ દીનને લગતું શિક્ષણ ભાષાના અભ્યાસ
સથી પુરતી પોતાની ખાતરી કરીને સત્ય વચન અને ખાસેસ દીક્ષથી
આપવું જોઈએ છે. જે ઉપરથી જરથોસ્તી ભાષણ કરતાંઓની પ્રજા છે કે અવ-
સ્થાનો પુરતો અભ્યાસ કીધા વગર અવસ્થાનો એકાદ તરજીમો વાંચી
લખ તેને આધારે પ્રમાણ આપવાથી તેઓએ પરહેઝ રહેવું. ખાસ
કરીને જે મુસ્કેલ પ્રકારના એકથી વધુ મારફત તરજીમો હોય તેવા પ્રકારના
ખરા ખુલાસાના સંબંધમાં કશું પણ પ્રમાણ તેઓએ આપવા આગમજ
પોતાનો શક દુર થાય તેવી રીતના અભ્યાસથી પોતાની ખાતરી કરવી જોઈએ
છે, નહીં તો કે જુદા જુદા તરજીમો કરતાંઓનાં જુદાં જુદાં મતોથી દીનનાં
પ્રમાણોના સંબંધમાં તેઓ જરથોસ્તીઓમાં મોટો શક ઉત્પન્ન કરશે, અને
તેથી ધરમની લાગણી તેઓમાં ખચીત દામાદાલ થશે.

લજા હમદીનો ! જરથોસ્તી દીનનો બંચાવ, આજે જમાનામાં અશો
અહુરમજદે તમોને શોંપેલો છે. દીનનો બચાવ કરનાર એક જરથોસ્તી ગેતીની
દોલત અને આબાદીનું મુળ છે. ગાથાના ૪૯ માં હાના લખાણ પ્રમાણે જે
જરથોસ્તી લજાં મનુથી યાને ખોદાઈ રાહ પર ચાલી દીનનો બચાવ કરે તે
દોલત અને આબાદીનું મુળ છે. જરથોસ્તી દીનની મુખ્ય શોધ દુન્યાની

આબાદી કરવાને કારણે છે, જેથી જેમનર સાહેબનુ પ્રમાણ એવું છે કે
જે કોઈ જરથોસ્તી દીનની પાસબાની કરે છે તે પોતે (ગેતીમાં) આબાદી
અને શક્તનો વસીલો છે:—

અત હવે મઝદાઓ ઇઝાયા આઝૂધતિસ્થા

યે દએનાંમ વોહુ સારસ્તી મનંધહા.

જે દીન કે આબાદીનું મુળ છે, જે દીન કે આદમીનાં તન અને મનને
આબાદ રાખવાનું શિખવે છે, જે દીન કે અશો હોરમઝદની અસપાસ
પેહોચવાની નેમ રાખે છે, તે દીનની પાસબાની અને પનાહી કરવા સાર
હાથના જરથોસ્તીઓએ કેવી ઉમદથી પોતાની પ્રજાને બળાવવી જોઈએ તે
ઉપર તમેએ મંજીરાઈથી વિચાર કરવાનો છે.

અવસ્તાના જે તરજુમા થયા છે તે ઉપરથી જરથોસ્તી વીદ્યારથીઓએ
જોઈ લીધું હશે કે અશો જરથોસ્ત ગેતીની તેજની મીનોઈ દુનયાનો સરમ
જાણવાને પુષકળ આપુર હતો. નેક પેદાએશોની આબાદી કરવી એ
અશો જરથોસ્તનું મુખ્ય પ્રમાણ હતું. અશો જરથોસ્ત પ્રમાણી ગયા છે
કે જે કામથી આબાદી થતી હોય તેવા કામમાં ગેતીની દુનયામાં આપણે
જામ લેવેલા આપણે અશો જરથોસ્તે ગેતીને લગતી ખાસ કરીને મીનોઈ
કુદરતની વીદ્યાઓને લગતી પોતાની ખાતરી કરવા અશો અહુરમઝદને
ધણાક જાણવાને સલાહો કીધા છે; કારણકે પાક દાદારની હરવેરપતવાના-
ઈની પીછાણ કરવા વગર સલી પેદાએશોની આબાદી ખાણસ નર્ત કેમ કરી
શકે. એવા અભયાસમાં આપણે પણ અને તેટલું મંદુ જોઈએ, સખખ કે તેમાં
જે વખત આપણે મુજરયે તે જરથોસ્તી દીનની પનાહી કરવાને માટેનોજ છે.

આપણે “ દીન ” એક અવસ્તાના “ દએન ” એક ઉપરથી નીકળેલો
છે, જેનો અસલ અર્થ “ તન મનની આંખથી મેળવેલો ખુલાસો ” યાને અશો
જરથોસ્તે ગેતી અને મીનોએ બને દુનયાનો પોતાની તનની નજર અને
મેહમનની સક્તિની મારફતે કીધેલી શોધ અને તપાસથી મેળવેલો ખુલાસો એવો
ધાય છે. “ ધર્મ ” અને “ religion ” એ જેડ સંજ્ઞાનો અસલ અર્થ “ હોકમ
કરી (આદમીને બદ કામથી) અટકાવવાનો ” ધાય છે. એટલે આદમીઓને
ચોક્કસ કાંમેથી અટકાવનારો કાયદો તેને ધર્મ કે religion કહે છે. આપણે
“ દએન ” શબ્દ વધારે સારો અર્થ સુચવે છે. તેનો અર્થ “ તન, મનની
(રોશનીવાળી) આંખથી જોઈ, તપાસી, ખાતરી કરી પસંદ કીધેલો જોદાઈ
કાયદો ” ધાય છે. એ જોદાઈ કાયદો તે આપણી જરથોસ્તી દીન છે. અશો
જરથોસ્ત સાહેબ કાંઈ એમ નથી કહેતા કે તમે તેમના પ્રમાણેજ
જાઓ. તે સાહેબની વાઙની અગતની બાબદ એણે કે તમે વિદ્યા શિખીને કેળ-
વણવા યાવો, અને કેળવણીથી થયેલી મનની રોશન આંખથી જુવો, અને પછી
આપણી ધર્મને લગતી વાંઝો સાંભળો, અને તે પ્રમાણે તરીકો અખતવાર
કરો. તે ઉપર પ્રસ્થાવ કરો. જે દુર અદેશ વિચારથી આપણા જેમનર

સાહેબ આજે જરથોસ્ત, તમોને દરયાપ્રત કરવાની છુટ આપીને, જે દીન સાચી હોય તે પસંદ કરવા માથાના ૩૦ માં અને ૪૫ માં હામાં લક્ષ્યમણ કરે છે.

આવી ખાલેસ જરથોસ્તી દીનના સંબંધમાં ભાષણ કરીએએ હમ દીનોને દીનના પ્રમાણે આપતાં તેઓમાં શકમંદી ઉત્પન્ન કરવાની કોશિશ કરવી જોઈતી નથી, ખરાં ધર્મી ભાષણો એવાં અપાવાં જોઈએ છે કે જેથી જરથોસ્તી ટોળામાં દીન આશીદારી અને દીન પનાહીના નેક ગુણો ખાલે અને સુલેહ સંપન્ન જળવાય.

જરથોસ્તી બાળકોને ધર્મ કેળવણી આપવાની યોજના ધડવા માટે નેમાયલી સખ કુમીદીશી એવી સુચના થઈ હતી કે અવસ્તાની જે બંદ ગીઓ નક્કી કરવામાં આવે તેઓનો તરજુમો એતબાણમાં કરાવવો. પણ મારે દુકમાં જણાવવું જોઈએ કે સાસાન્યન દોરમાં પેહેલવીમાં થયેલા અવસ્તાના તરજુમામાં એતબાણ નથી. ખ્રીસ્તી જેવી સુધરેલી પ્રજાનો બાઇબલનો તરજુમો પણ ક્વીતા કે ગાયણમાં રચાયેલો નથી. આ બાબદના સંબંધમાં એક ખ્રીસ્તી ધરમગુર સાથ મને થયેલી ગોપ્રતગુ વેળા તે વીદવાન પ્રોફેસરે નીચે મુજબ મને મત આપ્યું હતું, જે જરથોસ્તીઓને ધ્યાણ આપવા જોગ હોવાથી તે હું અતરે ઇંગ્રેજીમાંજ રજુ કરું છું.—

“The Authorised Version of the Bible, ordered by King James, is entirely in prose.

“It is true that the language is often rhythmical and might be called poetical in a vague way; but there is no intention anywhere of departing from strict prose. The Translation was made by various committees, not all by the same party, and I do not think that a uniform method was followed. Some of the poetical books and much also of the New Testament sounds to us rhythmical or musical, but it is none the less strict prose.

“The last remark would apply to the Psalms. The word ‘poetical’ is too vague for use. The Psalms are sung in the Church of England in the prose form.

“The Hymns are simply lyrical poems or songs expressing Christian ideas and aspirations. As a rule they are not founded on any particular text of scripture, though some of them are.

“The best translations of ancient poetry are in rhythmical prose. The best illustration is seen in the

translations of Homer. Poetic translations are virtually new poems, requiring poetic genius in the translator and creating an effect quite unlike the original. In a rhythmical prose translation the meaning is at once apparent "

વીક્સન કાલેજના પ્રીન્સીપલ રફાઇના આ ચીયારો છે. પ્રેફેસર રફાઇ એ બાબદમાં કેવો માહિતગાર છે તે તમે જાણતા હો. તેવજુ વીક્સન કાલેજના વડા હોવા ઉપરાંત એક ચુસ્ત ખ્રીસ્તી ધર્મગુરુ છે. ધર્મ પુસ્તકોનો તરજુનો નસરી કે બેનબ્રાઝી, "probe" કે "proudesty" માં થતા જોઇએ તે બાબેનું તેમનું આ મત છે. તોપણ તે ઉમરથી તમારે એવો ચીયાર નહીં બાધવો કે ખાલેસ નીતીના છાપ બચ્યાઓના મગજ પર પાડી શકે તેવી યા અશો અહુરમઝદના તથા અશો જરથોસ્તના નેક ગુણો અને આપણી બહી માઝદયસ્તી દીનની ખુબીઓ સમજાવનારી જોનામન પ્રારસી કે ગુજરાતી કે ઇંગ્રેજી બાપામાં ધરમની મોતેબરી જળવાય તેવી રીત લખાય તો તેમા કાંઈ જોટું છે ફકટ અવસ્તાનો તરજુમો, કાંડો કે કાંઈખી પવિત્ર ક્રેતાબનો તરજુમો, બેનબ્રાઝીમા કરવાની સુચના કાંઈખી જાણીતી પ્રજાએ પસંદ કીધી નથી, અને આપણુ જરથોસ્તીઓએખી તેવી સોચના પસંદ કરવી નહીં જોઇએ એવુ મારે આધીન મત છે.

હવે હું અથોરનાન ટોળાની આબાદીને લગતી તમારીશ્ચરણ ઉપર આવું છું. દીનની પનાહી કેળવાયલા દીનદાર દસ્તુરો અને અથોરનાનોથી ખાસ થવી જોઈએ. તે માટે તેઓને એવી આબાદ હાલતમા મુકવાની તમારી શરણ છે કે જ્યાં તેઓ પૈસાની પ્રગાતના સખમથી પોતે કેળવણી લઈ શકે તેમજ પોતાના બચ્ચાંઓને કેળવણી આપી શકે, અને કેળવાયલા અથોરનાનો તરીકે ટોળાને ઉપયોગી થઈ પડે મારે કેહેવું એવું છે કે આપણા ટોળાના દસ્તુરોને જેવું ઉતેજન મળે છે તેવુંજ ઉતેજન જુદાં જુદાં કુટુંબોનાં પંચકીઓને યા અથોરનાનોને મળે તો ભવિષ્યમાં આપણી દીનની જાળવણી માટે ઘણું થઈ શકે. અતરેના તથા દેશાવરના ઘણાક બેહેદીનો દસ્તુરોની હાજરીથી માન મેળવવાના જોટા ખયાલથી પોતાને તાંહની ઘણીખરી દરેક કીયામાં દસ્તુર યા દસ્તુરોને બોલાવી મોટો ખરચ કરે છે. તેમ ન કરતાં એવા બેહેદીનો જે પોતાનાં ઘરના પંચકીનેજ સંપજ પ્રમાણે પૈસા લાયક પ્રસંગે આપે તો મેબદોનાં સેકડો કુટુંબોને પૈસાનો મોટો ટેકો મલવાથી તેઓને કુદરતી રીતે પોતાના બચ્ચાંઓને કેળવણી આપવાની ખાહેશ ઉત્પન થાય; જે અથોરનાનોના કેળવાયલાં બચ્ચાંઓ દીનની ખીજવણી માટે ભવિષ્યમાં જોઇતાં સાધણ પુરાં પાડી શકે એ દેખઈતું છે.

[સુખઈના યા દેશાવરોનાં અથોરનાનોની હાલત, (પૈસા સંબંધી તેમજ કેળવણી સંબંધી) બેહતર કરવાનું કામ કુલ જરથોસ્તી અનજુમ

નવું છે જેમાં વગવાલા અથોરનાનો તેમજ એહદીનોએ ખુરતી મદદ કરવી જોઈએ છે. ખાસ કરીને દસતુરોએ એ બાબદમાં ખુરતી છુટ મુકી એક હાથ ઉપર પથકીઓને તેઓને લાયકનાં કીરયા કામમાં ઉતેજન અપાવવાની જરૂર છે ; જે માટે લાયક થવા સાર પીજી હાથ ઉપર પંથક ચલાવનારા વિગેરે અથોરનાનોએ અશોધ અને એકીનદારીના નેક ગુણોને દરેક મુશ્કેલીમાં ચીવતપણે વળગી રહેવાની પ્રજ્ઞ છે. અશોધની પવિત્ર નિશાણ તરીકેની તેઓની શ્રદ્ધ પાઘડી સાથે તેઓએ કાઢખી હલકા પેશામાં પૈસાને ખાતર શામેલ થવું રહી નથી ; તેમજ નાટકશાળા, જાહેર મેહમાનખાણા, વિગેરે મકાણામાં જવું કાઢખી અથોરનાને છાજતું કે સગવાર નથી. આવી નાદરત હાલતથી દુર રહેવામાં અથોરનાન વર્ગની શોખા છે, જે શોખા વધારવા સાર દરેક અથોરનાને એકમેકને ઘટતી રેહખરી તથા મદદ દર વખતે કરવી ઘટારત છે. કારણકે અથોરનાનોના નેક પેશાની પનાહીથીજ જરથોશતી દીનની પનાહી માટેના સાંધણા બવીપ્યમાં પુરા પાડી શકાય એમ છે.]

ધર્મ કેળવણી બચાઓને આપવા માટેની જે યોજના તૈયાર થઈ છે તેમાં એક બાબદ ઉમેરવા માગું છું, અને તે એટલીજ છે કે બચાં ઓને નીશાજો ઉપરાંત ધરોમાં પણ માખાપે દીનની તેમજ નીતીની કેળવણી આપવાથી વધારે પ્રાયદો હાસલ થઈ શકશે. ઇંગ્રેજ કેળવણીથી દોલત મળે છે એવા વીચારથી કેટલાક માખાપો બચાઓને નાનપણથીજ ઇંગ્રેજ બોલતાં શીખવવા ખીગતી યુરોપિયન શિક્ષકોને સોપે છે. પણ એવા પરજાતના આસામીઆ ઇંગ્રેજ સાથે પોતાના ધરમની કેળવણી યા પોતાના ધરમ યા રેવાજોના ખ્યાલો કુમલા મગજના બચાઓને ખાનગી રીતે આપે એ બનવા જોગ છે જેનો અટકાવ કરવા સાર બચાઓને કેવી તાલીમ તેઓના શિક્ષકોથી આપવામાં આવે છે તે ઉપર હર ઘડીએ માખાપોએ ખારીક નજરથી તપાસ રાખવાની મોટી પ્રજ્ઞ છે. ઘણા કુટુંબોમાં મેં જોયું છે કે પારકા ધરમનો છાપ બચાના મન પર નાનપણથી પડે છે, તેથી મોટ પછે તે બચાં પોતાની દીનની કેળવણી વગર પે તાના ધરમ તરફ જોવા જોઈએ તેવો ભાવ બતાવતાં નથી. સાધારણ રીતે માતખર પારખી ધરોમાં ખીગતી ગવરનેસ છોકરાંઓને શિક્ષણ આપવા રોકવામાં આવે છે, પારસી છોકરા છોકરીઓ સમવડને ખાતર એવી કાલેજોમાં અભ્યાસ ગર કરે છે, જ્યાં ખાઈબલ પ્રજ્ઞવાત અભ્યાસ તરીકે શીખવવામાં આવે છે. જેથી પ્રાયદો સાથે સરખાવતાં ઝેરપ્રાયદો કેટલો બધો થાય છે તે ઉપર આપણે વીચાર કરવાનો છે. મુંબઈમાં એલશીનરતન, એવયર અને વીલસન એવી ત્રણ કાલેજો છે પણ તેમાંથી જ્યાં બાઈમલનું શિક્ષણ અપાતું હોય ત્યાં આપણાં બચાંઓને બને તાંહસુધી મોકલવાં નહીં જોઈએ. કારણકે જરથોશતી માખાપો મોટે ભાગે હાલ પોતાના ધરમથી અજાન છે. ખારી નિશાજોમાં કેથેપી દીનદાર લાગણી વધારે એવું જરથોશતી ધરમનું

શિક્ષણ આપવામાં આવતું જણાતું નથી. તેવે સમયે તમારાં જવાન બચાંઓ કાલેજોમાં બાઇબલનો અભ્યાસ કરવાથી ખ્રીસ્તી ધરમ તરફ આવ બતાવે તેમાં શક નથી. પણ તમારી દીન તેજ તમારી કીર્તીવંત દોહત છે એ વિચાર તમોએ જીવનમાં કોતરી રાખવો જોઈએ. તમારી દીન અને કામ જો બચ્ચે તો તમારું જરથોસ્તી નામ અને કામ પ્રસગદ સુધી આખાદીમાંજ રહેશે. હાલમા ધગરેજી કેળવણી ખાતાંઓ, આતશ બેહરાઓ, આદરાન, દરેમેહર તથા દોખમાઓ, ગરીબોને માટેનાં મકાનો અને હાસ્પીટલો ઉભી કરવા માટે પારસીઓ મોટી સખાવત કરે છે. પણ કોઈ એવો સખી નર નથી કે જે જરથોશતી દીનનો કીસ્લો મજબુત બાંધવા એક મોટી રકમ કાઢાડી આપી કામને નવાજે. તમારી જરથોસ્તી કામ અને દીન જો જાળવશે નહીં, તો તમારાં ધરમનાં મકાનો ઉપોગ વગરના થઈ પડશે અને તે મકાનો પાછળની સખાવત બવિષ્યમાં રદ જશે. દીન તરફ પયાર અને ભાવ વધારવા માટે દીનનો સત્તાવાર ખુલાસો થવો જોઈએ છે. તેથી આપણી મુશકેલી ઓતો છેડો આવશે, અને જુદદીન ધર્મગુરુઓ આપણી દીનપર હુમલો કરવાને બદલે એ દીનની કીર્તી ગાવાનું વાજણી વિચારશે.

અવસ્તાનો એક સત્તાવાર તરજુમો બાહર પડે તાંહસુધી જરથોસ્તી વીદવાનો એ અવસતાની સમજણ આપના અંતઃકરણથી સમ્યાઈની જાળવણી પર મુખ્ય ધ્યાન આપવું જોઈએ છે. પોતાનાં અમુક ખાંતગી મતનજાહેરાત આપવા તેઓએ કોઈ પણ પ્રકારનો તાણી તોડીને તરજુમો કરવો જોઈતો નથી તેઓએ અવસતાના ખુલાસા માટે પોતાની પુરી ખાત્રી કરવા વગર કોઈ પ્રમાન આપવું ધાણું નુકસાનકારક છે. ખાતરી કરવા વગરના શકમંદ પ્રમાને, કામને જાહેર કરવાથી મોટો ગેરફાયદો થયો છે અને થશે. માટે હું માંગી લઉં છું કે અવસ્તાનો મવાલ આવે ત્યારે તમારા અંતઃકરણની પુરતી જાળવણી કરવી. અને સમ્યાઈ જાહેર કરવાની હમેશાં તમો બાઈઓએ મુખ્ય કોસેશ કરવી અને તે વિશે સદા આરજુમંદ રહેવું! હમદીન ભાઈઓ હવે સેવટે આ નવું બેસ્તું સાત્ર હું તમોને મુઆરક ઈચ્છું છું, અને દીનની પનાહી માટે જરથોસ્તી કામે ધરમ કેળવણીનું જે મુખ્ય કામ માથે ઉઠાવયું છે, તેમાં સર્વને પુરતી પ્રતેહ મળે એવી હું હુવા ચાહું છું.

બાદ મીં દીનશાહ મેહરવાન ધરાનીએ દસતુર દારાબને તથા સરનશીન જેઠમસેદજી ખરસેદજીને દુલના તુરા તાલીઓનાં અવાજે વચે બેઠા આખા હતા. એ પછી તેઓ અનેનો ઉપકાર માની મીજલસ બરખાસત થઈ હતી.